

Grønland - et udviklingsland

interview med civilingeniør Paul Marschall

Hvorfor interesserer du dig for Grønland?

Som dreng og ung kom jeg til at interessere mig meget for de store rejser og expeditioner på Grønland og blev meget optaget af at studere beretningerne. Skulle jeg i denne forbindelse fremhæve en rejsebeskrivelse, må det blive nordmanden Fridtjof Nansens „På ski over Grønland“ og „Eskimoliv“. „Eskimoliv“ med beskrivelse af befolkningen gjorde et særligt indtryk.

Denne bog i forbindelse med senere fremkomne oplysninger om den grønlandske befolknings situation gør, at en sådan interesse bevares. Det er derved blevet muligt at følge udviklingsprocessen i det grønlandske samfund på grundlag af processens udgangspunkt, og jeg føler, at det har været af værdi at prøve at drage sammenligninger med udvikling i andre tilbagestående områder under udvikling.

Ved stadig at samle udklip, litteratur, notater m. m. om de senere års begivenheder i Grønland, forekommer det mig muligt at følge de store forandringer, og det er blevet mig noget af en hobby at søge at danne mig et billede af begivenhederne.

Det er naturligvis her, som altid, ikke den klare sandhed, der præsenteres, men nogle brikker fra virkelighedens uigenemskuelige puslespil. Sammenlagt kan

disse brikker dog blive en skitse, der kan udtrykke en hel del. Således f. eks. tyder betænkningen om KGH's udflytning og perspektivplanen for 1971-85 sammenholdt med mange artikler på en vis kløft mellem de officielle planer og de opnåede resultater.

Det er blevet min opfattelse, at Danmark ikke synes at have haft nogen særlig heldig hånd i denne sag, hvad årsagen så end kan være. Det kan være valget af ledelsesformen og ledelserne og disses sammensætning, der kan have været uheldig. En række udtalelser til pressen og i artikler af de implicerede kunne tyde på noget sådant. Som dansk er man skuffet og er i denne forbindelse ikke helt stolt over at være dansk.

Den kommende tid vil måske vise nogle nye signaler fra Grønland, når det nedsatte udvalg af grønlandske politikere vedrørende hjemmestyre på Grønland har drøftet relationerne mellem Grønland og Danmark.

Mener du, at erfaringer fra den erhvervsøkonomiske opbygning i andre udviklingsområder kan overføres på den grønlandske situation?

Under mine forberedelser til og under mit første besøg i Grønland 1964 hæftede jeg mig ved, at man ved planlægningen, om der har været en sådan, tilsyneladende ikke havde gjort brug af de erfaringer og den viden, der på daværende tidspunkt

måtte være til rådighed her i landet – også viden fra historisk erfaring eller de teoretiske synspunkter vedrørende udviklingsprocesser, der var fremme dengang. Det har tilsyneladende været uheldigt, men det blev ikke stort bedre, da G-60-Betænkningen blev udarbejdet og sat i virksomhed. På dette tidspunkt vidste man i al fald betydelig mere om udviklingsprojekter på grundlag af erfaringer.

Det må erindres og understreges, at det er den menneskelige faktor i området, befolkningen, der skal ydes hjælp til og indflydelse på, og derved skulle den gerne sættes igang. Hertil må anvendes uddannelse af forskellig art, finansiel bistand og en teknisk hjælp og indsats af de udefra kommende kræfter. En sådan påvirkning må naturligvis tilpasses de kulturelle, økonomiske og klimatiske forhold, der præger området. Det havde været ønskeligt, om en sådan påvirkning var begyndt allerede i 1950.

Tænker man på situationen i Grønland i dag, kan en sådan fremgangsmåde stadig bringes i anvendelse efter en passende tilpasning til situationen. Blot er det formentlig nu betydelig sværere af flere grunde.

I dag, hvor så meget er kommet i bevægelse, vil særlig de områder og de felter, der har været stærkest påvirket af moderne teknik gennemført med fremmed, udefra kommende arbejdskraft, være sværest at tilpasse de ændrede vilkår. Nu er det mere blevet et spørgsmål om at få en rimelig balance oprettet i det grønlandske samfund.

Meget kort omtalt og i meget store træk kan følgende erfaringer overføres:

For det første er det efter min opfat-

telse at foretrække at anvende udtrykket intellektuel bistand, idet det ligesom bedre dækker det, der er tilsigtet i stedet for betegnelsen teknisk hjælp, som ikke dækker det samme.

Dernæst er det spørgsmålet, om der skal lægges mest vægt på de økonomiske eller de sociale investeringer. Forskellen er ikke uvæsentlig. En økonomisk investering skal bidrage til at forbedre økonomien, medens en social investering betyder løbende økonomiske byrder. Anlæg af veje eller vandkraftsanlæg betyder mulighed for en øget nationalindkomst, medens et hospital eller en skole kræver udgifter. Hospitalet er dog en nødvendighed for folkesundheden. Noget tilsvarende gælder for undervisning, men der må være en plan og hensigt med undervisningen. Et område i udvikling har mere brug for faguddannede end teoretisk uddannede mennesker.

Den økonomiske og den sociale investering bør gå hånd i hånd, men forholdene mellem de midler, der tænkes anvendt på de to områder vil variere alt efter forholdene på stedet.

Endelig: Hvilke erhvervsvirksomheder menes der at være behov for, og hvorledes skal en uddannelse af den nødvendige arbejdskraft og den kommende produktion sammenkædes? Hvilken rækkefølge af produktive virksomheder kan forventes og planlægges (input-output-rækkefølge)? Disse spørgsmål nødvendiggør naturligvis en vis planlægning, der må samordnes af myndighederne i området i forbindelse med private.

Der kan derved blive mulighed for at yde støtte til enkeltpersoner, måske

gennem undervisning, eller til erhvervs- virksomheder økonomisk eller ved uddannelse, hvis det menes, at virksomhederne passer ind i udviklingen.

Dette korte og summariske svar kan kun blive en antydning af, hvad der synes at kunne overføres til Grønland.

Du påpeger ofte betydningen af en infrastruktur. Hvad lægger du i dette begreb?

Begrebet infrastruktur i videste forstand indenfor et område omfatter de væsentligste felter, som en centralregering gennem sin støttepolitik har mulighed for at gribe ind med ved en udviklingsopgave for derved at opbygge det skelet af funktioner, som det kommende samfund har brug for.

I snævrere forstand omfatter infrastrukturen trafik- og kommunikationssystemer inden for området og forbindelser ud til hovedtrafikvejene til det nationale eller de internationale markeder. Altså veje, jernbaner, kanaler, skibsruter, broer, havne, postvæsen og telegraf m. m.

For Vestgrønlands vedkommende vil det betyde udvikling af trafikveje til søs (skibsruter for last). Dette vil svejse hele Vestgrønland sammen til eet erhvervsområde. Under sidste krig blev varer fra USA leveret til centrale grønlandske havne og fordelt derfra. Det er hævdet på Grønland, at dette virkede tilfredsstillende. Det forekommer bemærkelsesværdigt, at dette fordelings-system ikke er blevet fortsat, da det forekommer at være det eneste naturlige, og en sådan fremgangsmåde anvendes de allerfleste steder.

Jonathan Motzfeldt udtalte i „Grøn-

land“ nr. 4, 1973, at Grønlandsrådet i virkeligheden var en fidus, som ikke gav de grønlandske politikere tilstrækkelig indflydelse på vigtige politiske afgørelser i grønlandske anliggender. Hvad er din kommentar til Grønlandsrådets funktion som et dansk/grønlandsk forhandlingsorgan?

Jonathan Motzfeldts bedømmelse må opfattes som en aktiv, grønlandsk politikers erfaring fra praktisk politisk arbejde i København. Iagttagelserne er forståelige og dækker også erfaringer fra andre landsdeles forhandlinger i hovedstaden, så fremgangsmåden kan betragtes som en almindelig praksis – omend en uheldig. Men for Grønlands vedkommende, p. gr. af afstand og de ganske specielle forhold, er situationen dog en ganske anden.

Der må derfor være en særlig kontakt mellem det lokale politiske organ og parlamentet. For at denne kontakt har mulighed for at fungere, må Landsrådet udstyres med de fornødne sagkyndige eller eksperter, der kan gennemarbejde de grønlandske synspunkter og forslag. Er dette ikke tilfældet, er mødedeltagernes situation alt for ulige. Billedlig talt bør de to grupper placeres over for hinanden ved bordet med de sagkyndige bag sig.

Set udefra er denne konstellation af Grønlandsråd – Tilsynsråd for GTO – Styrelsesråd for KGH med tilforordnede en uhyre overvældende magt fra dansk side. Selv de mest objektive oplæg i sager må få en temmelig ensidig vurdering. Det er derfor meget vanskeligt at se, hvorledes Grønlandsrådet skal have nogen muligheder for at fremme de poli-

tiske og erhvervsmæssige udviklinger på Grønland.

Grønlænderen i Grønlandsrådet synes at have en stilling, der nogenlunde svarer til en mygs indflydelse på en elefant.

Det må stadig forundre, at Folketingets grønlandspolitik med dens økonomiske, sociale og menneskelige aspekter skal ligge så langt fra almen dansk tankegang. Sådan føles det i alle tilfælde.

Det vil føre for vidt at komme ind på enkeltheder, men det bør nok anføres, at et politisk kontaktorgan mellem en centralregering eller et parlament og det lokale styre er af meget stor betydning og vil kunne få en afgørende indflydelse på udviklingens forløb. I denne forbindelse er der et spørgsmål, der må berøres: Ved et teknisk udviklingsprojekt skal lederen af projektet være placeret i området for at kunne følge projektet i enkeltheder og have meget nøje kontakt med de ansvarlige lokale politikere og derved med befolkningen. Det har udfra synspunkter, der er ganske elementære og fundamentale, været meget uheldigt, at GTO's ledelse har været placeret i København. Grønlandsrådet, ministeren og særlig Tilsynsrådet for GTO har her et betydeligt ansvar. Denne fejlplacering er årsag til de store vanskeligheder for den grønlandske befolkning og har været urimeligt dyr for skatteyderne.

Hvad er de vigtigste årsager til det manglende grønlandske engagement i den erhvervsøkonomiske udvikling i Grønland i de sidste 20 år?

De vigtigste årsager til sådanne vanskeligheder må ses i mangelen på en samlet gennemarbejdet plan for Grønlands udvikling eller blot et udviklings-

program. Når infrastrukturen er mangelfuldt udviklet, og det gælder samfærdselsmidlerne og erhvervsuddannelsen m. m., vil udviklingen sinkes eller helt standses eller slet ikke komme i gang.

Disse forhold på Grønland synes så vanskelige for befolkningen, at denne ikke kan øjne mulighederne eller viger tilbage på grund af vanskeligheder, der kan forudses. Selv om der bliver begyndt i det små, og det kan være en fordel, vil den ene virksomhed drage den anden med sig. Udvikling kalder på udvikling, arbejde skaber arbejde.

Omvendt er den underudviklede tilstand tilbøjelig til at blive stationær, den onde cirkel kan kun brydes ved at lægge en organisk udviklingsplan, hvor hvert enkelt projekt betyder en støtte til de andre.

Dette kan også kort udtrykkes som etablering af et lokalt økonomisk kredsløb.

Du har tidligere udtalt, at den politik, der i 60'erne blev indledt på Grønland, mest var at betragte som et stykke dansk beskæftigelses- og finanspolitik. Er det denne politik som afspejler sig i den nuværende grønlandske økonomiske og sociale situation?

Den nuværende situation på Grønland er naturligvis forårsaget af den politik, der er blevet ført ved landsdelens udvikling.

Når der ikke foreligger en nærmere gennemarbejdet udviklingsplan for et grønlandsk samfund og et erhvervslivs opbygning, vil der opstå skævheder. En sådan plan ville have indflydelse på tempoet i opgavens løsning. Befolkningen bør jo følge med over en bred front.

Når der er blevet anvendt den voldsomme og ensidige økonomiske indsats, tekniske og forsyningsmæssige opgaver ved statslig pengeudpumpning, der har medført en stor beskæftigelse direkte og indirekte i Danmark, forekommer det at være en dækkende betegnelse at tale om finans- og beskæftigelsespolitik.

Når den grønlandske befolkning ikke skal have mulighed for at følge med, og der ingen plan foreligger, er de udførende jo temmelig frit stillet. Enhver kan se resultaterne i Grønland. For flere år siden havde jeg lejlighed til at påvise denne fare.

En rolig udvikling med etablering af mindre foretagender (de kan jo vokse) i en passende produktionssammenhæng (input-output) og hjælp til individuel udvikling gennem passende uddannelse samt støtte til etablering af enkeltforetagender vil skabe mulighed for aktivitet. Intellectuel bistand forekommer at være det bedste udtryk i den foreliggende situation.

Den hjælp, der angår tekniske fremgangsmåder i særlige tilfælde, er kun en enkelt side af, hvad der opfattes som teknisk hjælp. Den tekniske bistand er ikke at demonstrere, der skal også læres. Den intellektuelle hjælp må altid have en pædagogisk karakter, ligesom læreforholdet i et håndværk skal gøre det muligt for lærlingen senere at arbejde selvstændigt.

Teknisk hjælp kan sammenlignes med den hjælp, som forældre undertiden giver deres børn ved at løse deres opgaver eller skrive stilene i stedet for at vejlede dem i at gøre det selv. Den hjælp, der angår tekniske fremgangsmåder, er kun

en enkelt side af, hvad der opfattes som teknisk hjælp.

Hvordan er de lokale ressource-mæssige forudsætninger for udviklingen af et differentieret erhvervsliv i Grønland, og hvordan sikres den grønlandske befolkning størst mulig deltagelse og indflydelse?

Hvor store de lokale ressource-mæssige forudsætninger er, har jeg ingen forudsætninger for at bedømme i mængde eller kroner, men et samfund baseret på de kendte, grønlandske råstoffer vil utvivlsomt medføre en væsentlig lavere gennemsnitlig levestandard.

Det må blive et samfund med løbende, finansiel bistand fra Danmark, der må blive tale om. En bistand f. eks. som den til Færøerne kan måske komme til overvejelse, da denne indebærer mulighed for udvikling af et fungerende samfund.

For at kunne danne sig et billede af de kommende erhverv under en sådan økonomisk situation kan man tænke på byer med tilsvarende erhverv f. eks. på Jyllands vestkyst, norske og færøske bygder og skotske fiskerbyer. Naturligvis må erhverv, der ikke vil forekomme på Grønland, være at trække fra.

Indtil nu synes problemerne i nogen grad at have ligget i frygten for at give grønlænderne chancen for udvikling. I så tilfælde er det lettere at forklare mangelen i infrastrukturen og i uddannelsen og i den skabte politiske situation, der gør det temmelig umuligt for befolkningen at finde deres egen vej i udvikling af et erhvervsliv.

Uafhængigt af race vil de fleste folkeslag formentlig handle som grønlænderne i en tilsvarende situation.